

Системи за избор на съдебни заседатели и непрофесионални съдии

I. ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ

1. Встъпителни бележки:

Във Федерална Република Германия по наказателни дела участват така наречените непрофесионални съдии (lay judges). Институтът на непрофесионалните съдии е приет в държавите, в които няма съдебни заседатели. Редът и начинът за подбор на непрофесионалните съдии е уреден в немския Устройствен правилник на съдилищата – чл. 28 и следващите. Според закона съдилищата с непрофесионални съдии са местните съдилища (районен съд, първа инстанция). Задачата на непрофесионалните съдии е да участват в наказателното производство, при което имат решаваща роля за изхода на делото. Съдебният състав се състои от един съдия и двама непрофесионални съдии. По искане на прокуратурата поради съществена фактическа и правна сложност на делото към съдебния състав може да бъде включен още един професионален съдия. Непрофесионалните съдии участват в съдебните заседания наравно с районния съдия - те участват във взимането на решенията относно наказателното производство и имат същите права като съдията, освен ако не е предвидено друго в закон.

2. Критерии за селекция:

Съгласно нормативната уредба само немски гражданин може да бъде „непрофесионален съдия“. Не може да бъде „непрофесионален съдия“ лице, което е осъдено за извършването на умишлено престъпление или е лишено от правото да заема публична длъжност. Също така забрана за заемане на тази длъжност имат и лицата, срещу които се води досъдебно производство. Минималната изискуема възраст е 25 години, а максималната 70 години. Лице, което не е жител на района на районния съд, няма право да бъде назначавано като „непрофесионален съдия“. Немският законодател ограничава и лицата, страдащи от тежка болест, лица, които не говорят добре немски или лица, които са поставени под запрещение. Не могат да заемат длъжността на „непрофесионален съдия“ и президентът, членове на правителството, някои държавни служители, съдии, адвокати, прокурори, нотариуси, лица, които са били съдебни заседатели два последователни мандата.

3. Процедурата по номиниране и избор:

Веднъж на всеки пет години общината е длъжна да състави списък с лица от нейната територия, които отговарят на изискванията за заемане на длъжността на непрофесионален съдия. Този списък се одобрява от Общинския съвет с мнозинство не по-малко от 2/3 от присъстващите, като за да е валидно взето решението, на събраниято на Общинския съвет трябва да присъстват не по – малко от 50/100 от членовете в Общинския съвет. Датата на гласуване на списъка се обявява публично. Необходимият брой непрофесионални съдии се определя пропорционално на броя на населението в конкретната община. Списъкът с евентуалните непрофесионални трябва да съдържа

минимум два пъти повече лица, отколкото ще бъдат избрани. В списъка населението трябва да бъде представено равностойно и адекватно на основание пол, възраст, професия и социален статус. Списъкът включва трите имена на лицата, дата и място на раждане, постоянен адрес и професия на лицата. Същият следва да бъде поставен на видно място и да бъде обявен публично, а гражданите след като се запознаят с него, могат в едноседмичен срок да подадат своите възражения. Списъците с непрофесионалните съдии и подадените възражения се изпращат от председателя на Общинския съвет в съответния районен съд. В случай, че след изпращането му в районния съд, се наложи извършването на определени корекции в списъка, то председателят на Общинския съвет информира за това председателя на районния съд. След получаването на списъка в районния съд председателят на съда проверява дали е била спазена процедурата по обществено обсъждане, както и основателността на писмените възражения. В случай, че не са констатирани нередности при провеждане на процедурата, се свиква комисия в следния състав: председателят на районния съд, представител на общината, определен от местния парламент, както и седем почетни граждани като асоциирани членове. Асоциираните членове се избират на заседание на Общинския съвет с мнозинство най – малко 2/3, като за да бъде валидно решението, трябва да присъстват минимум 50/100 от общинските съветници. За да има кворум, на събранието по обсъждане на списъците с непрофесионални съдии, трябва да присъстват председателят на районния съд, представителят на общината и трима от асоциираните членове. Присъстващите обсъждат възраженията, направени срещу кандидатите и решенията се вземат с обикновено мнозинство. В случай, че има равен брой гласове по даден въпрос, взема се предвид гласът на председателя на районния съд. По време на заседанията се изготвя и звуков запис. След провеждане на обсъжданията комисията взема следните решения:

- 1) Относно необходимия брой непрофесионални съдии;
- 2) Относно резервните непрофесионални съдии;
- 3) Относно това дали е спазен принципът за адекватно представителство на всички групи (с оглед пол, възраст, професия и социален статус).

След като бъдат избрани за непрофесионални съдии, имената на лицата се вписват към списъци на районните съдилища. Непрофесионалните съдии трябва да бъдат заети за не повече от 12 съдебни заседания, като датите на съдебните заседания, на които ще присъстват (които ще се проведат) се определят в началото на годината и са уточнени за една година напред. След като бъдат определени датите на съдебните заседания, в самото съдебно заседание се тегли жребий относно това кои съдии в кои заседания ще участват. Жребият се тегли от съдия от състава на районния съд. Списъкът с непрофесионални съдии се води от лице от състава на съда, което е определено предварително. Списъкът се изготвя по време на теглене на жребия, като непосредствено след това се уведомява заседателят, указва му се кога са неговите съдебни заседания, както и какви са санкциите от невяването му на определените дати. Същата процедура се налага и за резервните непрофесионални съдии. Ако дейността на съда изисква провеждане на допълнителни заседания, на които е задължително присъствието на непрофесионални съдии, съдът избира чрез жребий заседатели от списъка на резервните. Ако основен непрофесионален

съдия е в невъзможност да присъства, то съдията разпорежда да бъде назначен нов от списъка с резервните. Резервните непрофесионални съдии се извикват по реда, по който са подредени в списъка. Ако един резервен непрофесионален съдия бъде призован за съдебно заседание, то той не може да бъде призоваван отново, освен ако всички резервни непрофесионални съдии не са призовани преди него.

Ако непрофесионален съдия извърши грубо нарушение на правилата, то той се заличава от списъците незабавно. Отстраняването се извършва с акт на окръжния съд, наказателна колегия, по молба на съдия от районния съд. В производството участва и прокурор, като решението за отстраняване не подлежи на обжалване. Преди да излезе решението на окръжния съд районният съд може да разпорежи, непрофесионалният съдия, срещу когото се води производството, да не участва в съдебни заседания, като това решение не подлежи на обжалване.

Ако броят на резервните непрофесионални съдии е намалял наполовина от първоначално избраните, то се избират нови до попълване на списъка. Изборът се прави от предложените в първоначалния списък лица, като процедурата по тяхното одобрение е същата, а комитетът по одобрение е този, който е одобрил и първоначалните непрофесионални съдии.

Непрофесионален съдия във Федерална Република Германия се счита за почетна длъжност, за дълг към страната. Длъжността не е заплатена. На лицата, ангажирани да бъдат непрофесионални съдии се заплащат направените разходи за транспорт, храна, хотел (ако не са от районния град, където е съдът). Освен тези средства те имат право да им бъдат възстановени "пропуснатите печалби", т.е. да им бъде заплатената сумата, която биха получили от работодателя си в този ден, в който те са натоварени с изпълнението на дълга си към държавата. Работодателят им издава удостоверителна бележка (удостоверителен документ), който доказва какво биха били получили, ако същият ден са изпълнявали своите трудови задължения. Също така е длъжен да ги пусне в отпуск за времето на заседанията. Изборът за непрофесионален съдия става от Общинския съвет чрез нарочен акт и всяко лице, което бъде упоменато в списъците на непрофесионалните съдии, е длъжно да изпълнява тази роля, ако бъде призовано. Немският законодател изрично предвижда само няколко случая, в които едно лице може да откаже да заеме тази длъжност, а именно:

1. Членове на Парламента (Бундестаг), Втора камара на Парламента (Бундесрат), Европейския парламент, членове на местния парламент;
2. Лица, които са били съдебни заседатели за един мандат и им се е наложило да участват в съдебни заседания повече от нормативно определените;
3. Лекарите, стоматолози, медицински сестри, санитарни, педиатри;
4. Собственици на аптеки, които не са наели персонал;
5. Лица, които докажат, че трябва да се грижат за семейството си и ангажиментите към публичната служба биха затруднили полагането на грижи за семейството;
6. Лица, които са навършили 65 години;
7. Лица, които докажат, че изпълнението на публичната служба ще затрудни сериозно тях или трето лице.

Преди самото съдебно заседание лицата са получили около три часа разяснения от съдията относно техните права и задължения и какво да не правят, за да не бъдат отстранени от делото:

1. Да не правят собствени разследвания;
2. Да не разговарят извън съда с прокурора или защитника на подсъдимия;
3. Да нямат поведение, което би ги дискредитирало като безпристрастни;
4. Какви финансови претенции (компенсации) имат.

Относно "правната" част в делото, непрофесионалните съдии се допитват до съдията в почивките. Към съда има сдружение на непрофесионалните съдии. Те предлагат допълнително обучение (незадължително) и специализирана литература само за непрофесионалните съдии, които желаят да прочетат повече материали или да се възползват от това допълнително обучение.

II. ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

1. Встъпителни бележки:

В Обединеното Кралство е предвидено участието на съдебни заседатели по наказателни дела и по някои граждански дела. Процедурата по избор на съдебни заседатели е уредена в "Juries Act 1974". Съдебните заседатели участват най-често в заседанията на Кралския съд, като тяхното присъствие е задължително и трае около 10 дни според продължителността на заседанията.

2. Критерии за селекция:

Лицата, които се призовават за съдебни заседатели трябва да бъдат между 18 и 70 годишна възраст, както и да са живели през последните 5 години на територията на Обединеното Кралство.

Когато едно лице е призовано да бъде съдебен заседател, то може да откаже длъжността в случаите, когато е:

1. лице, навършило 65 годишна възраст;
2. член на Камарата на лордовете;
3. член на Камарата на общините;
4. служител на Камарата на лордовете или общините;
5. член на Европейския парламент;
6. военен (военна служба);
7. член на религиозна група;
8. лекар, зъболекар, медицинска сестра;

3. Процедура по номиниране и избор:

Самият избор се осъществява чрез компютър на случаен принцип от лицата, регистрирани в избирателните списъци. Министърът на правосъдието е натоварен с

отговорността съдебните заседатели да бъдат призовани и да бъде осигурено тяхното присъствие. При призоваването на гражданите се съобразява и удобството на съдебните заседатели, преценява се кой е най-близкият за тях съдебен район. Избраните за съдебни заседатели лица не преминават предварително обучение. Те получават се призовават като съдебни заседатели по пощата или им се връчва лично призовка от служител на полицията. Когато призовката се връчва от служител на полицията, призованото лице може да направи възражения, че то не отговаря на изискванията да бъде съдебен заседател или друга причина възпрепятства неговото участие в съдебни заседания. С цел изясняване на конкретния случай, полицейският служител може веднага да разпита лицето с цел установяването на твърдените от него факти. Ако се окаже, че явяването на съдебен заседател е станало ненужно или датата на съдебното заседание е променена, то той се уведомява за тези промени по същата процедура.

В “Juries Act 1974“ е упоменато, че се създават списъци, в които са изброени имената на призованите за участие в съдебни заседания лица. Този списък може да бъде поставен на място така, че избраните за съдебни заседатели лица да могат да правят справки.

Ако в деня на заседанието, по някаква причина не се явят достатъчно съдебни заседатели, съдът може да призове всеки, който се намира в или около съда да бъде съдебен заседател, след като се увери, че лицето отговаря на изискванията да бъде такъв. След като бъде призован нов съдебен заседател без писмено предизвестие, неговото име се добавя в списъка на заседатели.

В Обединеното Кралство длъжността на съдебните заседатели е неплатена. Съдебните заседатели имат право да им бъдат възстановени направените разходи за храна, както и пътни разходи. Когато получи призовка, лицето има право в срок до една седмица да възрази срещу призоваването му за съдебен заседател. Когато неговото участие бъде потвърдено, то лицето следва да се яви в определената му дата. В противен случай може да му бъде наложена административна санкция – глоба в размер на 1 000 паунда. Задълженията на съдебния заседател са с продължителност около 10 дни. В случаите, когато първото дело е било с продължителност 2 - 3 дни, то лицето може да бъде призовано допълнително и по други дела.

III. КРАЛСТВО БЕЛГИЯ

1. Встъпителни бележки:

В Кралство Белгия съдебни заседатели участват при разглеждането на наказателни дела, а също и при разглеждането на търговски дела. Изборът на съдебни заседатели в Кралство Белгия е уреден в Гражданския процесуален кодекс в членове от 217 до 253.

2. Участие на съдебни заседатели по наказателни дела

2.1 Критерии за селекция:

Съдебните заседатели се избират от регистрираните граждани в избирателните списъци. Това свидетелства, че те притежават граждански и политически права.

Гражданите трябва да бъдат между 30 и 60 годишна възраст и да бъдат грамотни (да могат да четат и пишат). Не могат да бъдат съдебни заседатели лицата, които са военни, полицаи или магистрати и други лица, заемащи длъжности, свързани с наказателното преследване. Няма нормативно изискване съдебните заседатели да притежават специални знания или да са преминали специално обучение за това.

2.2. Процедура по номиниране и избор:

На всеки четири години през месец януари във всяка община се тегли жребии – две двуцифрени числа, след което всички лица от избирателните списъци, чийто номер завършва на някое от тези числа се добавя в списък на съдебните заседатели. От този списък се изключват лицата, които не отговарят на критериите за заемане на длъжността. До 1-ви юни всяка община изпраща списъците до председателя на районния съд. От своя страна председателят на районния съд е отговорен за създаването на окончателния списък, като взема предвид и образователната степен на лицата. Списъкът трябва да бъде изготвен до 1-ви ноември, като избраните по този списък съдебни заседатели могат да изпълняват задълженията си след 1-ви януари на следващата година.

Поне месец преди първото заседание по делото председателят на районният съд тегли жребии и избира 30 души от окончателния списък със съдебни заседатели. В първото открито съдебно заседание по делото се явяват 30 призовани съдебни заседатели. В това заседание те имат право да изкажат своите доводи, съответно възражения защо трябва да останат или да бъдат освободени от длъжността. След като съдът изслуша всички доводи и възражения, се прочитат имената на лицата, които трябва да останат. Прокурорът има право да оспори присъствието на шест от съдебните заседатели. Съдебното заседание започва, когато съдебните заседатели бъдат сведени до 12 на брой. Съдебните заседатели са лица, които не притежават специални познания или не преминават специално обучение за това.

3. Участие на съдебни заседатели по търговски дела - освен по наказателни дела в Кралство Белгия съдебните заседатели участват и при решаването на търговски спорове.

3.1 Критерии за селекция:

За да бъде едно лице съдебен заседател по търговски дела, то трябва да е навършило 30-годишна възраст. Също така лицето трябва да е участвало в управлението на търговско дружество минимум 5 години или да има поне 5-годишен опит в управлението на бизнес проекти или счетоводна дейност. Кандидатите могат да бъдат независими или да бъдат номинирани от търговска организация. Когато едно лице бъде избрано за съдебен заседател, неговият мандат е 5 годишен, като същият може да бъде продължен за период от още пет години.

3.2. Процедура по номиниране и избор:

Свободните места за съдебен заседател по търговски дела се обявяват в Държавен вестник. В срок до един месец от обявяването в Държавен вестник кандидатите изпращат молбите си до Министерството на правосъдието за заемане на длъжност на съдебен заседател. Към заявлението до Министерството на правосъдието кандидатът трябва да приложи автобиография, доказателство за трудов стаж и професионален опит, диплома за

завършено образование, сертификати за преминати обучения и придобити квалификации и други, които прецени, че са от значение за избора му. След като кандидатите бъдат селектирани по документи, се провеждат лични срещи с тях, по време на които се проверяват професионалната подготовка на лицата, опита и мотивацията им. По време на провеждането на личните събеседвания (между председателя и кандидата) присъства и консултант, който понякога провежда и отделно самостоятелно интервю с кандидата. Консултантът е "кралски консултант" поради това, че съдебните заседатели се назначават от Краля.

В самия съд има определен списък, в който е посочено какви са нужните изискванията към тях, както и в каква сфера трябва да бъдат техните компетенции.

IV. РЕПУБЛИКА ИТАЛИЯ

1. Встъпителни бележки:

В италианската съдебна система функционират няколко вида съдилища. Компетентни като първа инстанция са едновременно магистратският съд (Pretura), трибуналет (обикновен първоинстанционен съд - Tribunale) и съдът с непрофесионални съдии (Corte di Assise). Разграничението между тези три първоинстанционни съдилища се състои в делата, които са им подсъдни, както и в състава, в който заседават. Магистратският съд е винаги едноличен орган, трибуналет по правило е колективен орган и се състои от трима съдии, а съдът с непрофесионални съдии действа винаги като колективен орган в състав от двама съдии и шестима непрофесионални съдии. Освен съдилища с обща компетентност в Италия функционират и съдилища със специална компетентност. Към тази група спадат съдилищата с непрофесионални съдии (Corte di Assise) и апелативният съд с непрофесионални съдии (Corte d'assise d'appello). Съдилищата с непрофесионални съдии разглеждат дела за тежки престъпления, като съдебният състав в тях се състои от двама съдии и шестима непрофесионални съдии. Апелативният съд с непрофесионални съдии разглежда като въззивна инстанция първоинстанционните решения/присъди на съда с непрофесионални съдии. Апелативният съд с непрофесионални съдии също заседава в състав от двама съдии и шестима непрофесионални съдии.

2. Критерии за селекция:

За да бъде едно лице непрофесионален съдия, то трябва да е на възраст между 30 и 65 години. Също така, за да участва в съдебни заседания на първата инстанция, лицето трябва да има завършено основно образование (завършен осми клас), а за втората инстанция изискването е лицето да има диплома за завършено средно образование. Непрофесионален съдия не може да бъде съдия или член на съдебната система, служител във въоръжените сили или полицията, ръководител на религиозни сдружения или организации.

3. Процедура по номиниране и избор:

Във всяка община комисия, сформирана от кмета на общината и двама общински съветници, изготвя списък с всички граждани, отговарящи на изискванията за заемане на

длъжност на непрофесионален съдия и го предава на председателя на съда. В случай, че комисията в горепосочения състав не изготви списъка, то председателят на районния съд може да постанови изготвянето му. След като списъкът бъде изготвен, той се публикува и гражданите могат в 15-дневен срок да направят своите възражения. Списъкът с непрофесионалните съдии се обновява на всеки две години.

Непрофесионалните съдии не преминават предварително специално обучение. Изборът на непрофесионален съдия става чрез теглене на жребии в открито заседание от председателя на районния съд, едва когато има вече образувано съдебно производство. Това съставлява съществена разлика с процедурата по избор на непрофесионални съдии или съдебни заседатели в други страни, където на непрофесионалните съдии/съдебните заседатели се определят предварителни дати на съдебните заседания за цялата година, в които следва да вземат участие. Лицата, избрани за непрофесионални съдии полагат клетва след като са избрани за длъжността. Те остават на разположение на съда за период от три месеца, през който те се считат за държавни служители и им се заплаща всеки изработен ден. Когато непрофесионалните съдии участват в съдебни заседания, те носят лента с националния флаг.

В Република Италия непрофесионалните съдии не са точно съдебни заседатели. Те са приравнени на съдиите, като тяхното отсъствие може да бъде извинено само в случаите, предвидени и за професионален съдия. Също така италианската дума за съдия “Giudice” се отнася както до всички осем съдии като колективен орган, така и за всеки един поотделно.

V. КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ

1. Встъпителни бележки:

В Кралство Швеция районните съдилища са основните първоинстанционни съдилища. Техните съдебни райони и административен капацитет варират значително. В някои районни съдилища има не повече от един или двама съдии, а в Стокхолмския районен съд работят повече от 80 районни съдии. Във всеки районен съд има определен брой непрофесионални съдии. Те се избират за период от четири години от общинските съвети на общините, които влизат в съдебния район на съответния районен съд. Непрофесионалните съдии участват в съдебния състав по определени дела при произнасянето по фактическата и по правната страна на разглеждания казус. Понастоящем непрофесионалните съдии към районните съдилища в Швеция са близо 5000, а районните съдии са около 500. Техните рангове са главен съдия (lagman), старши съдия (chefsradman), съдия (radman) и помощник-съдия (tingsfiskaler). Главният съдия е административен ръководител на районния съд. Обикновено съдебният състав се изгражда по следния начин:

- По наказателни дела, разглеждани от първоинстанционния районен съд, съдебният състав се състои от един професионален съдия и трима непрофесионални. Дела относно извършени престъпления, за които най-тежкото предвидено наказание е глоба или лишаване от свобода до 6 месеца, се разглеждат от един съдия.

- По граждански дела съдебният състав включва трима професионални съдии, освен ако в закон не е предвидено друго. Ако страните са съгласни или ако делото не е сложно от правна и фактическа гледна точка, то може да бъде разгледано в състав от един съдия. По брачни спорове съдът заседава в състав от един съдия и трима непрофесионални съдии. Ако на първа инстанция делото се разглежда от един съдия и трима непрофесионални съдии, съдебният състав в апелативния съд се състои от трима съдии и двама непрофесионални съдии. При едноличен състав на съда на първа инстанция апелативният съд заседава в състав от трима съдии, а при трима съдии на първа инстанция – разглеждането на делото на въззивна инстанция е от четирима съдии.

Окръжните административни съдилища са първоинстанционните административни съдилища. Те заседават в състав от един професионален съдия и трима непрофесионални съдии.

2. Критерии за селекция:

Всеки, който е навършил 18 години може да бъде избран за непрофесионален съдия. Законодателят е поставил изискване непрофесионалните съдии да бъдат представителна (пропорционална на всички) извадка на обществото, но към ден днешен прави впечатление, че непрофесионалните съдии са хора на по – голяма възраст (средната им възраст е 58 г.), добре образовани и с висок стандарт на живот. За своята служба те получават по 40 долара на ден, както и имат право на компенсации до 120 долара на ден.

3. Процедура по номиниране и избор:

Интересен факт за Кралство Швеция е обстоятелството, че непрофесионалните съдии се избират от политическите партии според представянето на тези партии в местните парламенти. Мандатът на непрофесионалните съдии е 4 годишен. Съдебните заседатели се избират предварително за всеки административен окръг и са разделени в две групи от по 16 и 8 души. За региона на Стокхолм съответно бройките са 24 и 12. Гражданите от втората група са или са били непрофесионални съдии.

В Кралство Швеция по делата относно „Свобода на словото“ участват съдебни заседатели (а не непрофесионални съдии). Те участват в производствата относно това дали публикуваният материал е извън допустимите рамки на закона. Съдебните заседатели са девет души, като ако и двете страни са съгласни, заседанието може да бъде и без съдебни заседатели. Това заседание е предшествашо евентуално заседание пред „истински съд“. За да бъде оправдано едно лице е нужно шестима съдебни заседатели да го определят за невиновен. Ако съдебният състав счете, че има извършено нарушение, то делото се разглежда от съда. Когато разгледа делото, съдът може да оправдае лицето или да наложи по-леко наказание от определеното му от съдебните заседатели в първото дело.

VI. КРАЛСТВО ДАНИЯ

1. Встъпителни бележки

До 2007 г. в Кралство Дания системата на непрофесионалните съдии е била както в Нова Зеландия – те са се оттегляли и са заседавали сами. След 2007 г. тази система е заменена с модела, възприет от повечето европейски страни.

Когато първоинстанционният съд разглежда наказателно дело за престъпление, за което се предвижда наказание лишаване от свобода за четири или повече години, в процеса участват трима професионални съдии и шест непрофесионални съдии, а на втора инстанция – шест съдии и девет непрофесионални съдии. На практика за защитата е налице правната възможност да се откаже от непрофесионални съдии, но подобни случаи са рядкост.

Когато първоинстанционният съд разглежда наказателно дело за престъпление, за което се предвижда наказание лишаване от свобода под четири години, тогава защитата има право на процес пред един съдия и двама непрофесионални съдии.

2. Критерии за селекция. Процедура по номиниране и избор.

Лицата, които желаят да бъдат избрани за непрофесионални съдии (или съдебни заседатели в High Court, когато заседава като 1ва инстанция), подават молба да бъдат назначени за такива. На практика много от тях са лица, избрани от листите на политическите партии, с изключение на лица, които са активно в политическата дейност. Правителството прави опити да разшири този селективен начин, защото към момента се счита, че обществото не е адекватно представено. Правят се опити да бъдат наети за съдебни заседатели лица от малцинствен произход. Освен това се забелязва, че преобладаващата част от непрофесионалните съдии/съдебните заседатели са държавни служители.

Те се наемат за срок от четири години. Участват в четири съдебни заседания на година, за което получават възнаграждение в размер на около 250 долара на ден.

Преди да започнат да изпълняват задълженията си преминават кратко обучение, което се провежда от съдиите към съответния съд. По време на обучението им се обяснява накратко каква е тяхната роля и какви са техните задължения като съдебни заседатели. Обучението не е задължително.

По време на процеса съдиите и съдебните заседатели се срещат единствено в рамките на процеса, като нямат право на други лични срещи.

3. Участие на съдебни заседатели и журито в различните инстанции.

В Дания като първа инстанция заседават „Country Courts”. По наказателни дела, когато подсъдимият се признава за виновен по всички обвинения повдигнати срещу него или прокурорът е повдигнал обвинение, за което се предвижда глоба, без лишаване от свобода, съдът заседава в състав от един съдия. Когато подсъдимият пледира невиновен – съдът заседава в състав от един съдия и двама непрофесионални съдии. Когато съдът заседава с един съдия и двама непрофесионални съдии – решенията се вземат с просто мнозинство.

„High Courts” са въззивните съдилища, пред които се обжалват решенията, постановени от „Country courts”. Също така, „High Courts” действат като първа инстанция по определени със закон дела. В случаите, когато, „High Court” действа като втора инстанция по наказателни дела, съставът е от трима съдии и трима непрофесионални съдии. Когато съдът действа като първа инстанция по наказателни дела и за конкретното

престъпление е предвидено наказание „лишаване от свобода“ четири или повече години, съдът заседава в състав трима съдии и дванадесет **съдебни заседатели**. Съдебните заседатели решават само и единствено въпросът за вината. За да бъде признато едно лице за виновно то една трета от съдебните заседатели трябва да гласува „виновен“ (8 души).

Като последна, трета инстанция в Дания заседава „Supreme Court“. Той не обсъжда въпросите относно вината. Там се разглеждат единствено въпроси относно приложение на правото. Дали е приложен точно законът и дали е приложен правилният закон.

VII. ПОЛША

1. Встъпителни бележки:

Правният режим на непрофесионалните съдии в Полша е уреден в чл. 182 от Конституцията. Непрофесионалните съдии в Полша са сериозен социален фактор в правораздавателната система на страната.

В Полша по граждански дела вземат участие двама непрофесионални съдии, а по трудови дела и брачни дела участва един. В наказателния процес пред районния съд участват един съдия и двама непрофесионални съдии, а за престъпления, за които е предвидено наказание доживотен затвор – двама съдии и трима непрофесионални съдии. В случай, че делото е от особена фактическа и правна сложност при разглеждането му пред първоинстанционния съд, може да участват и трима съдии (чл. 28 от ГПК според правния статут след 28.07.2007 г.). Непрофесионалните съдии участват при извършването на очни ставки само при разглеждане на делата в първата инстанция.

Непрофесионалните съдии имат повечето от правомощията на съдиите: те са независими, ръководят се само от правомощията и задълженията, вменени им със закона, и гласът им по време на съдебните заседания и при гласуването на съдебното решение има същата тежест както и гласа на професионален съдия. Непрофесионален съдия обаче не може да председателства съдебния състав и не трябва да се обосновава в случай, че има особено мнение.

2. Критерии за селекция:

Непрофесионален съдия може да бъде лице, което:

- има полско гражданство и не е поставено под запрещение;
- е навършило поне 30 годишна възраст и не повече от 70 годишна възраст;
- притежава средно образование;
- отличава се с безупречни морални качества;
- чието здравословно състояние позволява да бъде непрофесионален съдия.

Непрофесионални съдии не могат да бъдат:

- Служители в гражданските съдилища и други съдилища, и прокуратурата;
- Полицейски служители и други лица, заемащи длъжности, свързани с наказателното преследване;
- адвокати и стажант-адвокати;
- духовници;

- войници на активна военна служба;
- служители на затворите;
- общински съветници, народни представители.

На следващо място не е допустимо едно лице да бъде непрофесионален съдия в две различни съдилища едновременно.

3. Процедура по номиниране и избор:

Непрофесионалните съдии се избират за мандат от четири години. За да бъде избрано едно лице за непрофесионален съдия по трудови дела, то това лице трябва да притежава специални знания в дадената област. Непрофесионалните съдии на всеки съд избират председател на Съвет на непрофесионалните съдии и негови заместници. Няма данни дали непрофесионалните съдии подлежат на задължително обучение, но задачите на Съвета на непрофесионалните съдии са свързани с подобряване на работата им, представителството им в съда, със стимулиране на образователна дейност, повишаване на квалификацията и др.

Непрофесионалните съдии за районните съдилища се избират с тайно гласуване. Изборът се провежда от общинските съвети измежду кандидатите, предложени от председателя на съда, на работодателите, на сдружения, синдикати, социални организации и съюзи, регистрирани по закон (с изключение на политическите партии), и поне 50 граждани, които пребивават постоянно в района на съответния районен съд. Всички изброени, които участват в избора, следва да имат активно изборително право.

Работодателят е длъжен да освободи избрания за непрофесионален съдия от работа за времето, през което трае разглеждането на делото в съда. За отсъствието си от работа той има право на обезщетения, произтичащи от трудовото му правоотношение, с изключение на правото на възнаграждение. На непрофесионален съдия се заплаща обезщетение в размер, определен със закон. В случай че непрофесионалните съдии не са от района на действие на съответния районен съд, то те имат право да им бъдат възстановени разходите, направени за пътуване, храна и евентуално разходи за хотел и др.

VIII. СЛОВЕНИЯ

1. Встъпителни бележки:

В Словения непрофесионалните съдии участват при разглеждането на трудови дела.

2. Процедура по номиниране и избор:

Непрофесионалните съдии се избират от Народното събрание, като конкурсът се обявява от председателя на Народното събрание. Браншовите и синдикалните организации изготвят списък с кандидатите за непрофесионални съдии, като броят на кандидатите е съответен на броя на служителите в тези организации.

Непрофесионалните съдии се избират за мандат от 5 години. Непрофесионалните съдии може да освободят длъжността по свое желание или да бъдат отстранени в случай, че нарушават законовите разпоредбите, регулиращи дейността на непрофесионалните съдии.

В Словения няма изискване лицата да са преминали или да преминават специално обучение, за да заемат длъжността непрофесионален съдия по трудови дела. Въпреки това, в повечето случаи съдебни заседатели са лица с опит и познания по трудови дела. Целта на непрофесионалните съдии е да „съдят“ заедно с професионалните съдии. Без значение дали са избрани от квотата на работодателите или служителите, те са длъжни да се ръководят от закона. Много често непрофесионалните съдии са хора с богат опит и знания в своята професия, което допринася за правилното решаване на спора.